

PRÉSSEC, del ll. PĒRSĪCUM id., abreuament de PERSICUM MĀLUM 'fruita de Pèrsia'. □ 1.ª doc.: 1288.

«Cascuna peyl de lúria e --- de bou --- 1 diner; item, de una somada de *préssecs* e de peres, e de tota altra fruita que no fassa a mesurar per mesura --- un diner», Lleuda de Puigcerdà, de 1288 (RLR iv, 504); «--- solament que ls mesquins de marits hi puixen bastar, --- bon formatge e panades de colomins e de pols, han axí per fruita com si eren figues o *préssecs*», Bmetge (*Somni* iii, NCL, p. 123); «Adam e Eva --- furtaren una poma, *préssec* o figa --- e mençaren-lo-s», «Adam, que furtà la poma o *préssec* ---», StVicentF (*Serm.* ii, 271.20; *Quar.*, 221.163); «Si vós plantau un os de *préssec* en terra», id. (vocab. Schib). Ibn Wāfid, *Medic. Part.* (S. xiv), 61a28.

En tradició lexicogràfica des d'OPou: hi distingeix dues varietats: «*préssecs*: malum persicum» i «*malacatonis*: cydonipersicum» (*TbPu.*, 62), la segona avui encara coneguda a Mall. i P. Val., però antiquada a la resta del domini.

L'altra, *préssec* es manté vivaç fins avui en dia, a tot el domini, des de les puntes NO. (*présèks* a Tavascan i Àreu de V. Ferrera, 1933-4), i NE. (*présək* a Vingrau, parlar de Ross., però ja més aviat lld., 1960) fins al Migjorn valencià, i les Illes (sense ometre Eiv.: «*préssec*: durazno», PzCabr.). Pertot es pronuncia *présək* o *présèk*, amb vocal tancada, fins i tot al Pallars Sobirà; la pron. *présik* no em consta, fora d'algun punt de l'Alta Ribagorçana, més que a les Borges d'Urgell (BDLC vi, 40) i a la Granja d'Escarp (1935).

Sense transposar la r no és sinó en certs parlars oc.; on *persega* o *persegue* apareix en alguna font medieval, però junt amb *pressega*, *presseguier*; i avui es troba *perché* al costat de *pecéc* en alguns parlars gascons (Palay), però justament el gascó té radical tendència a avançar la r en tota combinació en *prez*, *crez* i semblants. Mentre que també el cast. *prisco* (< *priesco*), basc *brisko*, mossàr. *bresquilla* i alt-arag. *presiégo*, *presiégo*, *presiega* (usuals des d'Ansò fins a la Ribera de Fiscal) presenten el mateix trasllat de la -r.

J. G. M. (1935) em deia que en val., i almenys fins a Carlet, havia oït *présèk*, però que a Teulada diuen *persec*. Però apartem la idea que en aquest poble de la Marina es vagi conservar la forma llatina sense la transposició de la -r, que en aquest mot apareix generalitzada en tot el domini català, i constant en totes les fonts des del S. XIII: aquella variant local pot ser deguda a analogia del nom d'arbre, *perseguer* a Teulada mateix, obeint a la tendència vulgar a traslladar la r en tals combinacions quan es troba en síl·laba pretònica. Com a molt admtrim que a Teulada, zona de forta influència morisca, un *press-* originari vagi sofrir transposició per obra de l'àrab (que no tolerava semblants combinacions inicials), però àdhuc això és problemàtic tenint en compte la forma mossàrab *bresquilla*.

Aquesta transposició, un poc sorprenent, de la -r és versemblant que ja arrenqués d'alguna varietat de llafí vulgar, donada la seva considerable extensió, i es pot suposar que sigui un resultat indirecte de la lluita que

es lliurà en llafí vulgar entre una forma més vulgar, assimilada, *persica*, i els que insistien a combatre aquest vulgarisme i mantenir la r: «*persica*, non *persica*» consta ja en l'*Appendix Probi* (n.º 149). De la variant vulgaríssima PESSICA provenen el fr. *pêche*, Castella del Nord *piesco* (d'on ve el nom del poble on se'n fan més, *Pesqueria*, al Nord de Burgos) i ast. *piesco*,¹ gall. *pexego*, amb el nom de planta cast. *peji-guera* «duraznillo», i la citada variant occitana antiga i bearnesa. S'endevina que, en esforçar-se els romans cultistes a restablir la -r- de PERSICA, -CUM, degueren xocar amb resistència popular, i quan a la fi el poble, fent-ne cas, va esforçar-s'hi, no ho aconseguí —el grup -rs- havent-se-li fet molt difícil de pronunciar— sinó

a costa de traslladar aquesta consonant: d'on, per una banda, el cast. *pr(i)esco*, per l'altra el nostre *préssec* etc. Altrament es troben en el nostre domini altres formes descendents de PERSICUM. Sobretot en la zona sotmesa llargament als musulmans, on apareixen diverses variants amb la p- pronunciada b o la -s- pronunciada š (> è, després ĝ, amb aquest so més arabitzat); o amb aglutinació de l'article àrab *al-*. En una variant *ampréssec* que es troba en el valencià Arnau de Vilanova, és fantàstic voler-hi veure (*AlcM*) un inaplicable prefix ANTE-: ha de sortir d'**alpréssec*, amb un canvi com el d'*aljub* en *anjub*, *alcolla* > *ancolla*, *angelaga* > *angelaga*, *aljuva* > *enjuva*.

Tenim aquí una forma semblant a la cast. ALBER-
CHIGO² (DCEC/DECH) i al cat. *alberge*, que vénen de l'àr. vg. *bérček* i després *bérček* (arabitzant la č que tampoc no és so àrab). En català apareix reduïda a *alberge*, amb omissió del so ultra-profund q, poc perceptible (tal com en *alambí* < *al-anbíq*, *tabà* < *tabaq*): d'aquí civ. *alverge* 'espècie de préssec' (BDLC XIII, 32); i, amb vocalització de la l: *aubérge* que vaig sentir a Seròs, Massalcoreig i La Granja d'Escarp (1935, inconegut ja a les Garrigues, des d'Alcanó), *auberge* 'préssec' a Tort.-Ribera (Aràbia, *Misc. Folk.*, p. 162), plural *aubergens* [-*érgens*] «préssecs primerencs» en el Priorat (Poboleda, *Bull. Cl. Pir. Tssa.* ii, 154; «préssecs grocs, o no gabatxos», JBru, *Scala-Dei, Misc. Fo. Aràbia*, p. 153), i *alberge* s'estén per part d'Aragó, Nav., P. Basc i prov. Sòria (Ahedo, RDTP iv, 477-7); veg. també Simonet, *Glos.*, s. v. *alpercha* y *alpérchiga*.

Del cat. i en part el cast., partint de Nàpols, es va estendre per la Campània occidental i Calàbria central (*libbérġa*, cal. id. i *libbérġina*: ZRPh. LVII, 440), en part traslladat a una mena d'albercocs de polpa inseparable del pinyol (Jud, VRom. vi, 376). També des del català, degué passar al Llenguadoc; i d'aquí a Rabelais (que usa *alberge* «sorte de pêche» *Tiers Livre*, cap. 8); car, segons notícies recollides per Sainéan, *La Langue de Rab.* ii, 87 i i, 184, es propagà des del lld. cap al francès c. 1540. Altrament de *alberge* degué ser derivada una forma *alborgons* (que si no és lectura errònia per *albérgens*, s'haurà d'interpretar *alborġóns*) en un doc. de 1368: «nos trametats melons e *alborgons*» (Rubió Ll., *Doc. Cult. M-Eval* ii, 157).

El nom de l'arbre és *albergerener*, que sento *auber-*